

SXEDIO.53E

1.6.1921: Η ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΠΑΝΤΩΝΤΑΣ ΣΤΟ ΕΝΩΤΙΚΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΤΟΝΙΖΕΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΔΩΣΕΙ ΚΑΜΜΙΑ ΕΛΠΙΔΑ ΟΤΙ Η ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΘΑ ΕΓΚΡΙΘΕΙ. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΥΠΡΙΟΙ ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΝ ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΑΠΟΧΗΣ ΕΝΩ Ο ΑΡΜΟΣΤΗΣ ΘΕΤΕΙ ΥΠΟ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΟΥ ΤΙΣ ΠΑΡΕΛΑΣΕΙΣ

Οι αρνητικές απαντήσεις από το Λονδίνο για τον πόθο των Ελλήνων Κυπρίων για ένωση έρχονταν συχνά και απέκλειαν κάθε ελπίδα για παραχώρηση της Κύπρου στην Ελλάδα.

Την **1η Ιουνίου 1921** και την **15η Αυγούστου** του ιδίου χρόνου ο υπουργός Αποικιών απέρριπτε την αξίωση των Κυπρίων για διοργάνωση δημοψηφίσματος για να αποφανθεί λαός για την Ένωση, ενώ σε μια παρόμοια επιστολή του στις **15 Αυγούστου** απέρριπτε ξανά το αίτημα για την ένωση.

Ανέφερε στην επιστολή του την **1η Ιουνίου** μέσω του Αρμοστή:

Εντ. Κυρίουσ Θ. Θεοδότου, Φ. Ζαννέτον,
Ν. Κλ. Λανίτην, Λ.Ε. Λουίζου,
Γ. Σ. Εμφιετζήν, Μ. Η. Μιχαηλίδην,
Ν. Πασχάλην, Δ. Σεβέρην, Ν. Νικολαΐδην

ΚΥΠΡΟΣ **1 Ιουνίου, 1921**
Κύριοι,

Διατάχθηκα από την Α.Ε. το Μ. Αρμοστή να σας πληροφορήσω ότι το υπόμνημά σας της **8ης Μαρτίου 1921** με το οποίο διαμαρτύρεσθε εναντίον της απόφασης της Κυβέρνησης της Αυτού Μεγαλειότητος στο να μη εγκαταλείψει την Κύπρο και εναντίον των όρων απάντησης της που δόθηκε από τον υφυπουργό των Αποικιών στις **15 Νοεμβρίου 1920** σε επερωτήσεις που αναφέρονται στην απόφαση αυτή, διαβιβάστηκε κατάλληλα από την Α. Εξόχότητα προς τον υπουργό Αποικιών, ο οποίος παρακάλεσε να σας γνωστοποιηθεί

ότι η Κυβέρνηση της Α. Μ. δεν μπορεί να παράσχει ελπίδα ότι η ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα θα εγκριθεί και ότι η πρότασή σας για δημοψήφισμα που να γίνει προς εξακρίβωση των πόθων των κατοίκων της Κύπρου για το ζήτημα της ένωσης με την Ελλάδα, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή.

Εχω την τιμή να διατελώ κύριοι,
ταπεινώς θεράπων σας

Κ.Χ. ΧΑΡΤΝΤΑΙΗΒΙΣ
Προσωρινός Γραμματέας

Στη δευτέρα επιστολή του στις **15** Αυγούστου που στάληκε σε απάντηση του τόμου με τα ενωτικά ψηφίσματα που είχαν εγκριθεί στο Δημοψήφισμα της **25ης** Μαρτίου υπέρ της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα, επαναλάμβανε την ίδια απόφαση:

Αρ. **1167/18**
ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Προς την Α. Μακαριότητα τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου
και τα λοιπά Ελληνικά χριστιανικά μέλη
του Νομοθετικού Συμβουλίου της Κύπρου

Μακαριώτατε,

Διατάχθηκα από το Μέγα Αρμοστή να σας πληροφορήσω ότι το υπόμνημα που απευθύνεται προς τον υπουργό των Αποικιών από τη Μακαριότητα σας και τα Ελληνικά χριστιανικά μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου στις **18/31** Μαΐου **1921**, με ένα δεμένο τόμο ψηφισμάτων για το ζήτημα της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα διαβιβάστηκε από την Α. Εξοχότητα με τα επισυναφθέντα στον Υπουργό των Αποικιών, ο οποίος παρακάλεσε να πληροφορηθείτε ότι η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητος δεν μπορεί να παράσχει καμιά ελπίδα ότι η ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα θα επιδοκιμασθεί.

Εχω την τιμή να διατελώ Σεβασμιώτατε,
ταπεινός θεράπων της Μακαριότητάς σας

C. H. HART DAVIS

Η στάση της αγγλικής διοίκησης στην Κύπρο και η συνεχιζόμενη άρνηση στην ικανοποίηση του ενωτικού πόθου των κυπρίων οδήγησε σε παραπέρα κλιμάκωση του αγώνα τους.

Η κλιμάκωση εκδηλώθηκε με την απόφαση για αποχή από κάθε συνεργασία με την τοπική διοίκηση και ιδιαίτερα στο Νομοθετικό, όπου ο Αρμοστής έκαμνε στην ουσία ό,τι ήθελε, είτε μόνος του με τα επίσημα μέλη ή τους τούρκους βουλευτές ή με διατάγματα στην ανάγκη εν Συμβουλίω.

Ενα άρθρο συνεργάτη της εφημερίδας "Ελευθερία" στις 24/7 Μαΐου απηχώντας τις απόψεις της κοινής γνώμης, τόνιζε χαρακτηριστικά τα μειονεκτήματα αυτού του Σώματος:

"Πολλάκις προσπαθήσαμε να αντιληφθώμεν την σημασίαν την οποίαν έχει το Νομοθετικόν μας Συμβούλιον και την σκοπιμότητα του ως αντιπροσωπευτικού Σώματος εν τη Νήσω. Το αποτέλεσμα της εξετάσεως ταύτης δεν φαίνεται καθόλου ικανοποιητικόν. Οπως καταρτίζεται ουδεμίαν σημασίαν έχει η υπόστασις του διά την Κύπρον. Και θα ήτο πολύ προτιμότερον να μη υφίστατο διότι ουδεμίαν πραγματικήν ωφέλειαν δύναται να προσπορίση εις τον τόπον τούτον.

Εν τω Νομοθετικώ Συμβουλίω δεν δύναται να κυριαρχήση η λαϊκή θέλησις. Κυριαρχούν τα επίσημα μέλη, τα οποία αφώνως εκπροσωπούν την Κυβέρνησιν, παρ' ης λαμβάνουν το σύνθημα της επιψηφίσεως ή καταψηφίσεως οιουδήποτε ζητήματος παρουσιαζομένου επί του τάπητος του. Και αφού πραγματικώς αύτη είναι η ουσία της καταστάσεως και αφού η θέλησις της Κυβερνήσεως πάντοτε επιβάλλεται, δεν βλέπομεν τον λόγον διατί ο λαός να αποστέλλη εις το Σωματείον τούτο τους αντιπροσώπους του.

Δεν υπάρχει ζήτημα σοβαρόν, ζήτημα ζωτικής σημασίας διά τον τόπον, το οποίον κατωρθώθη ποτέ να

λυθή εν τω Νομοθετικώ Συμβουλίω κατά την επιθυμίαν των αντιπροσώπων του λαού, εφ' όσον η Κυβέρνησις είχε διάφορον γνώμην. Τουναντίον πάντοτε η Κυβέρνησις επέβαλε την θέλησιν της, έστω και αν οι αντιπρόσωποι του λαού διεφώνουν.

Ο μόνος λόγος της υποστάσεως του νομοθετικού Συμβουλίου φαίνεται ότι είναι διά να γράφηται εις τα βιβλία και να λέγηται αλλαχού ότι η αγγλική Κυβέρνησις παρεχώρησεν εις τον Κυπριακόν λαόν συνταγματικάς ελευθερίας. Επέτρεψε δηλαδή εις τον κυπριακόν λαόν, τον οποίον εξηγόρασε παρά της προκατόχου της- χωρίς όμως και να πληρώνη η ιδία το τίμημα- να εκλέγη αντιπροσώπους, οι οποίοι δεν έχουν το δικαίωμα να φωνάζουν και να διαμαρτύρωνται εν τω Νομοθετικώ Συμβουλίω, και ούτω να σώζεται το εν πρόσχημα της παροχής συνταγματικών δήθεν ελευθεριών, κατ' ουσίαν όμως ουδέν δικαίωμα πραγματικώς να έχουν εις την διακυβέρνησιν της χώρας.

Με την συνταγματικήν αυτήν φενάκην έζησεν ο Κυπριακός λαός μέχρι σήμερα. Εδέησε να παρέλθουν τεσσαράκοντα και πλέον έτη διά να συνέλθη και να αντιληφθή ότι δεν αξίζει τον κόπον να δέχηται τίτλους χωρίς αξίαν. Αλλ' έστω και πολύ αργά κατενόησε πλέον την κατάστασιν και δεν πιστεύομεν ότι θα θελήση εις το εξής να συνεχισθή εις βάρος του η κυπριακή συνταγματική κωμωδία".

Ετσι όπως έχουμε παρακολουθήσει ήδη στις συνεδρίες του Νομοθετικού μετέσχαν μόνον τα επίσημα και τουρκικά μέλη. Οι βουλευτές μάλιστα παρά το γεγονός ότι ο Αρμοστής συνέχιζε να έχει σε λειτουργία το Νομοθετικό και να εγκρίνει όποιους νόμους ήθελε παραγνωρίζοντας το γεγονός ότι οι Έλληνες δεν παρίσταντο, αποφάσισαν σε νέα σύσκεψη τους (Ελευθερία 29/11 Ιουνίου) να συνεχίσουν την αποχή:

"Οι Έλληνες βουλευταί συνήλθον τη παρελθούση Κυριακή εις σύσκεψιν εν Λευκωσία και συνεζήτησαν πάλιν το ζήτημα του κατά πόσον επιτρέπεται εις

αυτούς να τροποποιήσωσι την περί αποχής εκ των εργασιών του Νόμοθ. Συμβουλίου απόφασιν των, την οποίαν ηκολούθησαν μέχρι σήμερον.

Μετά μακράν ανταλλαγήν γνώμων κατέληξαν εις το συμπέρασμα ότι επιβάλλεται να μείνωσι πιστοί εις την πολιτικήν της αποχής, ανεξαρτήτως των μέτρων τα οποία θα εισαχθώσιν εις το Νομοθετικόν Συμβούλιον προς επιψήφισιν εν τη απουσία των".

Ενας από τους πολλούς νόμους που πέτυχε να ψηφίσει ο Αρμοστής στην απουσία των Ελλήνων βουλευτών ήταν και ο Νόμος που απαγόρευε τις παρελάσεις.

Υπό τον έλεγχο του Νόμου τίθεντο ακόμα και οι γάμοι οι περιτομές (ύστερα από πρόταση των Τούρκων) και οι κηδείες και ο Αρμοστής είχε το δικαίωμα να τις απαγορεύσει.

Λεπτομέρειες για τις πρόνοιες του Νόμου έδινε η "Ελευθρία" στις **26/4 Ιουνίου 1921:**

" Εδημοσιεύθη ήδη και διενεμήθη Νομοσχέδιον "περί διακανονίσεως των εν δημοσίαις αγυιαίς ή οδοίς δημοσίων παρελάσεων" όπερ θα κατατεθή επί της τραπέζης του Νομοθετικού Συμβουλίου κατά την προσεχή Δευτέραν.

Κατά το Νομοσχέδιον τούτο ουδεμία παρέλασις επιτρέπεται εν Κύπρω άνευ γραπτής αδείας του Διοικητή, γαμήλιοι όμως και επικήδαιοι πομπαί επιτρέπονται, εκτός εάν ο Μ. Αρμοστής διά προκηρύξεως ήθελεν υπαγάγη ταύτας υπό τον νόμον, ότε θα απητείτο διά την τέλεσιν τοιούτων γραπτή άδεια του Διοικητού.

Η άδεια του Διοικητού θα ορίζη τας οδούς διά των οποίων θα διέλθη η παρέλασις και τους όρους, υφ' ους θα λάβη χώραν, θα εκδίδηται επ' ονοματι ωρισμένων προσώπων, άτινα θα είναι υπεύθυνα διά την τήρησιν των όρων της αδείας, και τα οποία εν ανάγκη θα δίδουν την ασφάλειαν, την οποίαν θα ζητήση ο διοικητής. Θα δικαιούται δε ο Διοικητής να ακυροί ή αποσύρη πάσαν άδειαν την οποίαν δίδει.

Ο παραβάτης του νόμου ή των όρων της διδομένης αδειάς θα υπόκειται εις φυλάκισιν μέχρι τριών μηνών ή εις πρόστιμον μέχρι 50 λιρών ή και εις αμφοτέρας τας ποινάς, εκτός του ποσού το οποίον δίδεται δι' ασφάλειαν υπό των αδειούχων και το οποίον δύναται να δημεύηται.

(Μεταγλώττιση)

"Δημοσιεύθηκε ήδη και διανεμήθηκε Νομοσχέδιο "για διακανόνιση των παρελάσεων σε δημόσιους δρόμους" το οποίο θα κατατεθεί στην τράπεζα του Νομοθετικού Συμβουλίου κατά την προσεχή Δευτέραν.

Κατά το Νομοσχέδιο τούτο καμμιά παρέλαση δεν επιτρέπεται στην Κύπρο χωρίς γραπτή άδεια του Διοικητή, γαμήλιες όμως και επικήδειες πομπές επιτρέπονται, εκτός εάν ο Μ. Αρμοστής με προκήρυξη τις υπαγάγει υπό το νόμο, οπότε θα απαιτείτο για την τέλεση τους γραπτή άδεια του Διοικητή.

Η άδεια του Διοικητή θα ορίζει τους δρόμους από τους οποίους θα περάσει η παρέλαση και τους όρους, υπό τους οποίους θα λάβει χώρα, θα εκδίδεται στο όνομα ορισμένων προσώπων, τα οποία θα είναι υπεύθυνα για την τήρηση των όρων της άδειας, και τα οποία στην ανάγκη θα δίδουν την ασφάλεια, την οποία θα ζητήσει ο διοικητής. Θα δικαιούται δε ο Διοικητής να ακυρώνει ή αποσύρει κάθε άδεια την οποία δίδει.

Ο παραβάτης του νόμου ή των όρων της διδομένης άδειας θα υπόκειται σε φυλάκιση μέχρι τριών μηνών ή σε πρόστιμο μέχρι 50 λιρών ή και στις δυο ποινάς, εκτός του ποσού το οποίο δίδεται για ασφάλεια από τους αδειούχους και το οποίο μπορεί να δημεύεται.

Κατά τη συζήτηση και έγκριση του νομοσχεδίου ο τούρκος βουλευτής Ιρφάν βρήκε την ευκαιρία να επιτεθεί εναντίον των Ελλήνων (που απουσίαζαν από τη συνεδρία) και γινόμενος βασιλικότερος του

βασιλέως τους προειδοποίησε τους Έλληνες ότι ο Βρετανικός Λέων δεν έχασε ακόμα τα νύχια του (Ελευθερία 29/11 Ιουνίου 1921):

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΡΙΤΗΣ

7 Ιουνίου 1921

(Προεδρία Αρμοστού)

"Κατά την συνεδρίαν ταύτην ο κ. Στούαρτ εισήγαγε το "περί διακανονίσεως των εν δημοσίαις αγυιαίς ή οδοίς δημοσίων παρελάσεων" και εξήγησε την σημασίαν και τον σκοπόν τούτου.

Κατόπιν εγερθείς ο Ιρφάν εφ. είπε περίπου τα εξής:

Γνωρίζω ότι μερικοί θα μας κατηγορήσουν διότι διακείμεθα ευνοϊκώς υπέρ του νομοσχεδίου. Το τοιούτον δε προέρχεται εκ κακής αντιλήψεως της σημασίας της ελευθερίας υπ' εκείνων οίτινες θα μας θα μας μεμφώσιν.

Οπως αντιλαμβάνωνται ούτοι, την λέξιν ελευθερία, νομίζουν ότι δύνανται να υβρίζωσιν οιονδήποτε και να περιφέρωνται εις τους δρόμους γυμνοί και κατ' αρέσκειαν.

Εγώ όμως θεωρώ την σημασίαν της ελευθερίας εντελώς διάφορον. Νομίζω ότι ο κυπριακός λαός υπέστη πολλήν βλάβην διά της χορηγηθείσης αυτώ ελευθερίας.

Είμαι βέβαιος όμως ότι εκείνοι οίτινες σκέπτονται διαφόρων, θα μας επαινέσωσιν, όταν κατανοήσωσι την ορθότητα των μέτρων, τα οποία τελευταίως εψηφίσθησαν προς τήρησιν της ειρήνης και της δημοσίας τάξεως και επ' ωφελεία της Νήσου.

Είναι αξία συγχαρητηρίων η Κυβέρνησις και πάντες εκείνοι, οίτινες έσχον την πρωτοβουλίαν προς εισαγωγήν εις το Συμβούλιον και επιψήφισιν τοιούτων μέτρων.

Τοιαύτα θεσπίσματα παρέχουσιν εις την Κυβέρνησιν το δικαίωμα να θέση τα τέκνα της χώρας ταύτης εν ασφαλεία και τάξει, δίδουσιν εις την Υμετέραν Εξοχότητα μίαν ράβδον την οποίαν να

δύναται αύτη να μεταχειρίζηται όταν παρίσταται ανάγκη, ως πράττει εις καλός πατήρ.

Ο Κυπριακός λαός φαντάζεται ότι απέθανεν ο Βρετανικός λέων, ο ο οποίος απεικονίζεται εν τη αιθούση του Συμβουλίου τούτου, ύπερθεν της κεφαλής της Υμετ. Εξοχότητος.

Ο Βρετανικός λέων έδειξεν εσχάτως τους όνυχάς του, τους οποίους ελπίζω ότι θα εξακολουθή να δεικνύη και εν τω μέλλοντι. Η θέα των ονύχων του είναι, νομίζω, αρκετή και δεν παρίσταται ανάγκη να δείξη και τους οδόντας του.

Το Νομοσχέδιον ψηφίζεται, ως εχει, με την προσθήκην της λέξεως "περιτομάς" εις τας μη απαγορευομένας παρελάσεις, τη εισηγήσει του Ιρφάν εφ".